

Olika texttyper - vanligt förekommande på de nationella proven i svenska/svenska som andraspråk

Sakprosa

Insändare

(delprov B och C)

Insändare är en kort argumenterande text där man som **privatperson** kan uttrycka sina **egna åsikter** kring ett visst ämne. Genom en insändare vill man **övertyga läsaren** om att man har rätt. Därför börjar man insändaren med att presentera ämnet man har åsikter kring. Man ska **motivera** varför man tycker som man gör genom att ge argument (anledningar). Det kan vara effektivt att **vädja till känslor** i insändaren, eftersom det är känslor som påverkar våra beslut, men håll dig till fakta. Ge **konstruktiva förslag** på hur det som är fel ska lösas. Ofta avslutar man insändare med att **uppmana** till någonting. Insändare skrivs under med en **signatur**. Man behöver inte skriva sitt riktiga namn – man kan använda ett **pseudonym**.

Debattartikel

(delprov B)

En debattartikel handlar, likt en insändare, om att skriva **egna åsikter** samt att motivera dessa med **argument**. En debattartikel är betydligt längre än en insändare och skrivs oftast av en **journalist, författare, politiker eller expert** inom något område. I en debattartikel ska man även ta upp motargument och försöka besvara dem. Målet är att få dina motståndare att ändra sina åsikter och tycka som du.

Artikel

(delprov B)

Artiklar är den vanligaste formen av text i en dagstidning och skrivs av journalister. Överst står en fångande **rubrik** som sedan följs av en **ingress** (som är en kort sammanfattning av det viktigaste av artikeln som helhet). Ingressens uppgift är att göra läsaren nyfiken på att läsa resten av artikeln. Efter ingressen kommer själva innehållet (det som kallas för **brödtexten**). I brödtexten läggs fakta, slutsatser och konsekvenser fram. Brödtexten är ibland uppdelad med hjälp av **underrubriker** som ska underlätta för läsaren. Ibland förekommer hänvisningar till andra källor där skribenten hämtat information.

Notis

(delprov B)

En kort nyhetstext kallas för notis. Språket ska vara sakligt. Vem? Vad? Hur? När? Varför?

Reportage

(delprov B)

Ett reportage är en text som har samma uppbyggnad som en artikel med **rubrik, ingress och brödtext** men den är lite längre och innehåller **person- och miljöbeskrivningar**. Det som också skiljer är att reportage är mer personligt skrivna med ett ledigare språk än en artikel. Innehållet bygger mycket på de sinnesintryck (hur det luktar, känns och ser ut etc.) som skribenten tagit del av när hen intervjuat någon eller besökt en plats. Reportagets uppgift är att både informera med fakta men också beskriva och måla upp bilder. **Bilder och olika illustrationer** finns nästan alltid med för att förtydliga innehållet. De som skriver reportage kallas **journalister**.

Krönika

(delprov B och C)

Vi reagerar alla på det som händer omkring oss, och allt som oftast delger vi våra närmaste, familj och vänner våra åsikter. Om du skriver ner det som du har **upplevt** och **hur du reagerade** på det så skriver du en krönika. **En krönika är en personligt skriven artikel om vardagliga, aktuella händelser som andra också kan relatera till**. Det kan gälla krönikörens privata åsikter eller något som har tagits upp i media. Ofta vill krönikören få läsaren att börja tänka efter själv. Krönikören skriver om saker som ideal, normer och orättvisor. Krönikören berättar också vad hen personligen tycker och tänker

kring ämnet. För krönikören handlar det inte bara om att följa strömmen utan att faktiskt **ifrågasätta** och fundera över varför folk beter sig som de gör. Oftast stöter du nog på krönikor på olika bloggar.

Krönikan har till uppgift att vara underhållande. Den ska måla upp bilder som läsaren kan se framför sig och samtidigt ska läsaren **känna igen sig**, kanske le lite och tänka: "Ja, precis så är det...". Att skriva en krönika innebär en ganska stor frihet gällande språket. Man ska helt enkelt använda sitt eget språk, vilket man inte gör i t.ex. en artikel.

Referat

(Delprov B och C)

Ett referat är en **sammanfattning** av till exempel en roman, film, match eller teaterpjäs. Du ska välja ut det som är viktigast. Det ska klart och tydligt framgå vad man refererar (alltså sammanfattar) och handlingens förlopp måste återberättas korrekt, man får alltså inte ändra på något. I ett referat måste alltid källan vara angiven med titel, författare och år. OBS! Skribenten måste vara **neutral** och **objektiv** – d.v.s. du får inte blanda in egna tankar och åsikter. För att påminna läsaren om att texten är ett referat använder man sig av **referatmarkörer** i texten, t.ex: *Skribenten menar, författaren frågar sig, författaren tycker att, X konstaterar, X argumenterar osv.*

Recension

(Delprov B och C)

Recension är en personligt skriven text med **sammanfattning** och **åsikter** kring det man sett, hört eller läst (ofta av sport, film, musik, teater, konst och litteratur). Till skillnad från ett referat får du här alltså vara **subjektiv** och ta med **egna åsikter** och tankar och sätta ett omdöme. Ofta avslutas recensioner med just ett omdöme, exempelvis 3/5.

Brev

(Delprov B och C)

Brev är en personligt skriven text till en bestämd **mottagare**; privat eller mer formell. Brev innehåller alltid: **datum**, inledande **hälsningsfras** (*Hej, Hallå, Käre, Bästa*), **innehåll** (själva budskapet och eventuellt svar på frågor du fått i ett tidigare brev eller kanske frågor till mottagaren), en **avskedsfras** (*Många hälsningar, Hej då, Vänliga hälsningar*) och sist en **underskrift**. Tänk på att anpassa språket efter mottagaren, det är stor skillnad på språket om man skriver till en kompis eller till exempelvis en politiker.

Skönlitteratur

Novell

(Delprov B och C)

Novell är en relativt **kort** berättelse där handlingen börjar direkt, ungefär som att hoppa på ett tåg i farten. Novellen innehåller endast en eller ett **fåtal personer** som rör sig på en eller ett **fåtal platser**. Miljön och personernas egenskaper beskrivs kortfattat men med ett **målade språk**. Novellen behandlar **ett ämne** eller **en konflikt** som sedan utvecklar sig. Novellen utspelar sig under en **kort tid** och ofta berättas bakgrunden med hjälp av **tillbakablickar**. Det är vanligt med **inre monologer**, d.v.s. läsaren får följa huvudpersonens tankar. Slutet ska vara oväntat eller tankeväckande och knyta an till novellens början. De som skriver noveller kallas för **författare**.

Utdrag ur roman

(Delprov B)

Ett utdrag är detsamma som en del. En roman är en längre skönlitterär berättelse som innehåller **person- och miljöbeskrivningar**. Handlingen kan kretsa kring flera personer och utspela sig på flera platser och i olika tider. De som skriver romaner kallas för **författare**.

Lyrik/Poesi/Dikt

(Delprov B)

Det kan vara en dikt eller en låttext. Texterna är **personligt skrivna**, ibland med rim. Dikter behöver inte följa något speciellt mönster utan man får leka med innehållet och språket, men det finns speciella sorters dikter som exempelvis "haiku" som är som har en fast mall för hur man ska skriva. De som skriver dikter kan kallas för **lyriker, diktare, poet eller författare**.